

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma / Julkishallinto ja juridiikka

Jutta Ojanen

SOTILASRIKOS JA SEN KÄSITTELY

KYMENLAAKSON KÄRÄJÄOIKEUDEN SOTILASRIKOSTAPAUKSET

VUOSINA 2010–2011

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma

OJANEN, JUTTA

Sotilasrikos ja sen käsittely

Kymenlaakson käräjäoikeuden sotilasrikostapaukset vuosina 2010–2011

Opinnäytetyö

41 sivua

Työn ohjaaja

Lehtori Päivi Ollila

Toimeksiantaja

Kymenlaakson käräjäoikeus

Syyskuu 2012

Avainsanat

rikoslaki 45 luku, palvelusrikkomus,

sotilastuomioistuimien, poissaolorikos, sotilasrikos

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä tarkoitetaan sotilasrikoksella rauhajan Suomessa. Tutkimuksessa selvitettiin myös, miten sotilasrikoksen esitutkinta suoritetaan, mitkä ovat syyttäjän tehtävät ja kuinka asia käsitellään käräjäoikeudessa. Tutkimuksessa käytiin läpi Kymenlaakson käräjäoikeudessa 2010–2011 annetut tuomiot sotilasrikoksista.

Tutkimuksen taustatyönä tehtiin arkistotutkimus Kymenlaakson käräjäoikeudessa vuosina 2010–2011 käsiteltävinä olleista sotilasrikostapauksista. Annetuista sotilasrikosoikeuden tuomioista kerättiin vastaajien tiedot: palveluspaikka ja asema puolustusvoimissa. Lisäksi tutkittiin miten, asioita on käsitelty ja mihin lakeihin, ohjeisiin ja sääntöihin tuomiot perustuivat. Syyttäjän syytevaatimuksia verrattiin niistä annettuihin tuomioihin. Lähemmin tarkasteltiin syyttäjältä saatujen tietojen mukaan kahta syyttämättäjättämistapausta sekä käräjäoikeudessa vuosina 2010–2011 käsiteltyä kuutta tyypillistä sotilasrikostapausta.

Tietoa sotilasrikoksista on saatavilla niukasti ja tieto on useimmiten jo vanhentunutta. Ajantasaisen lainsäädännön lisäksi lähteinä käytettiin pääasiassa hallituksen esityksiä, yleistä rikosoikeuden kirjallisuutta sekä artikkeleita ja asiantuntijahaastatteluja.

Opinnäytetyötä varten on haastateltu esitutkintaa ohjaavia Karjalan Prikaatin oikeusupseereita, Salpausselän syyttäjänvirastosta nimettyä sotilassyöttäjää sekä Kymenlaakson käräjäoikeuden sotilasrikoksissa tuomarina toiminutta laamannia. Heiltä saatu tieto on selventänyt asioita ja auttanut ajanmukaisen tiedon saamisessa.

Tutkimuksessa selvisi, miten sotilasrikostapausten käsittelyprosessi etenee rikoslainsäädännön ja muiden säännösten ja ohjeiden mukaisesti sekä minkälaisia sotilasrikostapauksia Kymenlaakson käräjäoikeudessa käsitellään.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Business Management

OJANEN, JUTTA

Military crime and procedure of a military crime, the military crimes judged by the local court of Kymenlaakso in 2010–2011.

Bachelor's Thesis
Supervisor

41 pages
Päivi Ollila, Senior Lecturer

Commissioned by
September 2012

The local court of Kymenlaakso

Keywords

chapter 45 of The Criminal Code of Finland, military service crime, military tribunal, illegal absence, military crime

The goal of this thesis was to clarify the concept of a military crime in peacetime Finland. This thesis clarifies the procedure of pre-trial of a military crime, what are the tasks of a processed, how military crimes are proceeded in the district court and also it explains the military convictions judged by the local court of Kymenlaakso in 2010–2011.

As groundwork there is archival research that has been done for this thesis of the military crimes in the local court of Kymenlaakso in 2010–2011. The following information of the respondents from the verdicts of these crimes has been collected: the place of military service, the position in the hierarchy of the Finnish defence forces, and which laws, regulations and rules are the verdicts based on. This thesis also surveys the prosecutor's prosecutions and compares those to the verdicts given.

There is a very low amount of information and data of military crimes and most of those found are expired. In addition to the updated law as a source of this thesis there has been used proposals of the government of Finland, common crime law literature, articles and expert interviews.

The legal officers of Karjalan Prikaati supervising the pre-trial investigations, the military prosecutor named by Salpausselkä prosecutor's office and the senior judge who has been a judge in the military crime litigations in the local court of Kymenlaakso were interviewed. The data received from these expert sources has clarified issues and helped getting the exact up-to-date knowledge.

This thesis will clarify how the military law cases that have been convicted in the local court of Kymenlaakso are processed in proportion to the military criminal law and other rules and regulations.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	SOTILASRIKOS	7
	2.1 Mikä on sotilasrikos?	7
	2.2 Sotilasrikoksen soveltamisala	8
	2.3 Sotilasrikosta määrittelevät säännökset	9
3	SOTILASRIKOKSEN KÄSITTELY	10
	3.1 Kurinpitomenettely	11
	3.2 Sotilasoikeudenkäynti	11
4	SOTILASRIKOKSEN ESITUTKINTA	12
	4.1 Esitutkintaviranomaiset	13
	4.2 Esitutkinnan vaiheet	13
5	SYYTTÄJÄ SOTILASRIKOKSESSA	14
	5.1 Syyttäjäviranomainen	14
	5.2 Syyteharkinta	14
	5.3 Salpausselän syyttäjänviraston sotilassyöttäjän toiminta	15
	5.4 Salpausselän syyttäjänviraston sotilasrikostapaukset vuosina 2010–2011	16
	5.5 Syyttämättäjäättämispäätöksiä	17
6	SOTILASRIKOS KÄRÄJÄOIKEUDESSA	18
	6.1 Sotilasrikoksen oikeudenkäyntimenettely	19
	6.2 Käsittelytapa	19
	6.3 Rangaistuslajin valinta	20
	6.4 Määrättävät rangaistukset	21
7	KYMENLAAKSON KÄRÄJÄOIKEUDEN SOTILASRIKOKSET VUOSINA 2010 –2011	22
	7.1 Sotilasrikosten arkistotutkimus	23

7.2	Sotilasrikoksista syytetyt	24
7.3	Syytteiden lainkohdat ja tuomioiden rangaistusmääräykset	25
7.3.1	Poissaolorikokset	26
7.3.2	Kuuliaisuusrikokset	29
7.3.3	Esimiesrikokset	29
7.3.4	Muut lainkohdat, ohjeet ja määräykset	30
7.4	Kymenlaakson käräjäoikeuden sotilasrikostuomioita	31
8	YHTEENVETO	35
	LÄHTEET	38

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mikä on rauhanajan sotilasrikos ja mitkä lait, asetukset ja muut määräykset sitä määrittävät sekä miten sotilasrikoksen käsittely tapahtuu. Tutkimus on rajattu vuosina 2010–2011 Kymenlaakson käräjäoikeudessa käsiteltävinä olleisiin ja ratkaisun saaneisiin sotilasoikeudenkäyntiasioihin.

Sotilasrikoksesta käsitellään laajasti koko rikosprosessia esitutkinnasta syyttäjän syyteharkintaan ja käräjäoikeuden antamaan päätökseen. Tutkimuksessa käydään läpi myös asian esitutkinta ja sotilasrikostapauksen lähettäminen syyteharkintaan.

Puolustusvoimien tekemä sotilasrikosten esitutkinta ja päätökset tapauksien lähettämisestä syyttäjän syyteharkintaan selviävät haastateltavien kertomisista. Tutkimuksessa ilmenee myös se, minkälaisia asioita hoidetaan puolustusvoimien sisäisinä kurinpitoasioina.

Tutkimuksessa selvitetään Salpausselän syyttäjänviraston toimintaa ja päätöksentekoa sotilasrikostapauksissa sekä tarkastellaan myös muutamaa syyttämättäjättämistapausta ja syyttäjänviraston antamia tilastotietoja. Tarkemmin käydään läpi se, minkälaisia vaatimuksia lainsäädännössä on sotilasrikoksen oikeudenkäynnistä ja missä sotilasrikoksista voidaan tuomita ja minkälainen on oikeuden tuomarikokoonpano.

Varsinaisten sotilasrikosten tutkimuksen kohteena ovat Kymenlaakson käräjäoikeudessa vuosina 2010–2011 käsiteltävinä olleet sotilasrikokset. Tutkimuksessa selvitetään, miten käräjäoikeus asiaa käsittelee ja mihin tuomiot perustuvat. Tarkemmin tutkitaan asioiden ratkaisuihin kirjatut lainkohdat.

Tutkimuksen lähdeaineistona käytetään sotilasrikoksia määritteleviä lakeja ja asetuksia sekä eduskunnan esityksiä. Varsinaista sotilasrikoskirjallisuutta on ollut käytettävissä niukasti ja saatavissa olleen kirjallisuuden sisältö perustuu suurelta osin vanhoihin, ennen nykyisiä sotilasrikoksia koskevia, voimassa olleisiin lakeihin. Muu lähteenä oleva aineisto koostuu lähinnä yleisestä rikosoikeudellisesta kirjallisuudesta. Laki- ja kirjallisuuden lisäksi lähteinä käytetään internetjulkaisuja, lehtiartikkeleita ja tilastotietoutta. Tärkeimpänä lähteenä ovat olleet sotilasrikoksia käsittelevien viranomaisten edustajien haastattelut. Yksittäisten rikosten tiedot on koottu syyttäjältä saa-

dusta aineistosta sekä käräjäoikeuden arkistomateriaalista. Kaikki vuosina 2010–2011 annettujen tuomioiden julkinen materiaali on käyty tutkimusta varten läpi.

2 SOTILASRIKOS

2.1 Mikä on sotilasrikos?

Sotilasrikokset määritellään vuoden 2001 alussa voimaan tulleen ja uusitun rikoslain (RL 39/1889) 45. luvussa. Sotilasrikokset on tässä luvussa jaettu palvelusrikoksiin, poissaolorikoksiin, kuuliaisuusrikoksiin, esimiesrikoksiin, muihin rikoksiin ja sota-ajan rikoksiin. Rikoslain 45. luku sotilasrikoksista on säädetty sotilaita varten puolustusvoimien tehtävien ja niihin liittyvien erityisolosuhteiden vuoksi. Rikoslain erityissääntelyllä ja sotilasrikoksiin kuuluvalla kurinpitomenettelyllä pyritään turvaamaan puolustusvoimien hyvä henki sekä kuri ja järjestys. (Lappi-Seppälä ym. 2009.)

Palvelurikoksista on säännökset rikoslain 45. luvun 1.–4. §:ssä. Palvelurikos voi olla törkeä, lievä tai tuottamuksellinen. Vartiorikoksia koskevat säännökset ovat 45. luvun 5.–8. §:ssä. Poissaolorikoksia ovat 45. luvun 9. §:n luvaton poissaolo ja 10. §:n karkeaaminen. Kuuliaisuusrikoksia kuuluvat 45. luvun 11.–13. §:n erilaiset esimiehen vastustamiset ja haitanteot sekä 14.–15. §:n niskoittelut. Esimiesrikosten säännökset ovat 45. luvun 16.–17. §:ssä. Muihin rikoksiin kuuluvat 18. §:n sotilaan sopimaton käyttäytyminen sekä 19. §:n luvaton poliittinen toiminta. Sota-ajan rikokset määritellään rikoslain 45. luvun 20.–26. §:ssä.

Mikäli sotilas tekee Ojalan mukaan jonkun muun rikoslain mukaisen rikoksen ja tämä teko kohdistuu puolustusvoimiin tai toiseen sotilaaseen käsitellään teko myös sotilasrikoksena. Sotilasrikokset on jaoteltu näin varsinaisiin rikoslain 45. mukaisiin sotilasrikoksiin ja sotilasoikeudenkäyntilain (SOL 1983/326) 2. §:n 2. momentissa nimettyihin muiden tekojen mukaisiin epävarsinaisiin sotilasrikoksiin. (Ojala 2002, 8.)

Sotilasoikeudenkäyntilain 2. §:n 1. momentin mukaan sotilasoikeudenkäyntiasioita ovat sotilasrikoksia koskevat asiat. Varsinaisina sotilasrikoksina pidetään RL 45. luvun rikoksia. Sotilasoikeudenkäyntilain 2. §:n 2. momentissa määritellään lisäksi muut rangaistavat, sotilasrikoksina käsiteltävät teot. Näitä tekoja voidaan kutsua epävarsinaisiksi sotilasrikoksiksi. Epävarsinaiset sotilasrikokset ovat rikoslain muiden lukujen mukaisina rangaistavaksi säädetty teot. Rikoslain ulkopuolisista rikoksista sotilasri-

koksenä pidetään asevelvollisuuslain (AseVL 2007/438) 118. §:ssä rangaistavaksi säädettyä asevelvollisuudesta kieltäytymistä. Siviilipalveluksesta kieltäytymistä käsitellään kuitenkin siviilirikoksenä (Kaila 1997, 18).

Ojalan mukaan erityiset sotilasrikokset on säädetty sotilaita varten puolustusvoimien erityisolosuhteiden vuoksi. Tällä erityissääntelyllä ja siihen liittyvällä kurinpitomenetelyllä voidaan turvata puolustusvoimien kurin ja järjestyksen säilyminen. Asiat voidaan tutkia ja käsitellä nopeasti ja kuria ja järjestystä vaarantavaan toimintaan voidaan puuttua nopeasti. Näiden perussyiden vuoksi sotilaita varten on säädetty oma rikos-tunnusmerkistö ja sotilasrikosten käsittelyjärjestys. ”*Kuri ei ole sotaväessäkään itse-tarkoitus, vaan sen avulla pyritään muihin päämääriin, kuten esimerkiksi hyvään palveluturvallisuuteen ja palvelusviihtyvyyteen.*” (Ojala 2002, 14.)

2.2 Sotilasrikoksen soveltamisala

Rikoslain 45. lukua sovelletaan rauhan aikana vain sotilaiden tekemiin rikoksiin. Rikoslain 45. luvun 27. § mukaan sotilaalla tarkoitetaan henkilöä, joka palvelee puolustusvoimien sotilasvirassa, tai henkilöä, joka on nimitetty määrättyyn puolustusvoimien sotilastehtävään määräaikaiseen virkasuhteeseen. Sotilas on myös asevelvollisuutta aseellisena tai aseettomana suorittava tai muu asevelvollisuuslain 79. §:ssä tarkoitettussa palveluksessa oleva sekä naisten vapaaehtoista asepalvelusta annetun lain mukaan (1995/194) tarkoitettua palvelusta suorittava. Myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain mukaan (2007/556) 18. §:ssä tarkoitettua puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa palvelevaa ja lain 21. §:ssä tarkoitettua kouluttajaa ja koulupääntöjen johtajaa pidetään rikoslain 45. luvun mukaisina sotilaina. Sotilas on myös puolustusvoimissa virkaan koulutettava oppilas. Sotilaista koskevia säännöksiä sovelletaan myös rajavartiolaitoksen sotilastehtävissä palveleviin sekä kriisinhallinnasta annetun lain (2006/211) mukaisissa tehtävissä oleviin. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 23. §:ssä tarkoitettuihin puolustusvoimien virka-aputehtäviin osallistuviin vapaaehtoisiin sovelletaan myös sotilaista koskevia säännöksiä. (Lappi-Seppälä ym. 2009.)

Ojala (2002,14) toteaa, että varusmies on sotilasrikossäännön alainen siitä lähtien, kun hän saapunut tai ollut velvollinen saapumaan palvelukseen. Sotilassäännön alaisuus määräytyy siihen asti, kunnes hänet on palveluksen päättymisen tai keskeyttämisen takia kotiutettu, ja hän on poistunut siitä joukosta tai paikasta jossa hän on palvellut.

(Valtioneuvoston asetus sotilasrikoksia koskevien rangaistusäännösten soveltamisalasta 1.§ 1153/2000.)

Sotilastehtävissä olevien lisäksi puolustusvoimissa toimii myös muuta läheisesti sotilaalliseen toimintaan osallistuvaa henkilökuntaa. Velvollisuuksien puolesta heidät voidaan rinnastaa varsinaisiin sotilashenkilöihin. Rikosoikeudellista vastuuta ei voida kuitenkaan edellyttää kaikkiin puolustusvoimissa palvelevien velvollisuuksiin. (Kaila 1997, 12)

2.3 Sotilasrikosta määrittelevät säännökset

Puolustusvoimilla on paljon yksityiskohtaisia sääntöjä ja ohjeita sotilaille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Näiden ohjeiden rikkominen voi tehdä sotilaan toiminnasta rikoslain 45. luvun alaisen. Tärkeimpiä sääntöjä on Yleinen palvelusohjesääntö ja erilaiset käyttäytymiseen ja turvallisuuteen liittyvät säännöt ja ohjeet.

Osa sotilasrikossäännöksistä tulee siis rikoslain ulkopuolelta. Eduskunnan lakivaliokunnan mukaan nämä erityiset ohjeet ja määräykset tulisi kirjoittaa myös rikoslainsäädännöltä vaadittavalla tarkkuudella ja myös rikoksen rangaistavuus tulisi tulla niistä ilmi. (Yhtenäisempi oikeuskäytäntö myös sotilasrikoksiin). Tällainen rikoslain ulkopuolinen ja lainsäädäntöä alemman ohjesääntöjen ja määräysten käyttäminen sotilasrikoksen tunnusmerkistönä voidaan katsoa ongelmalliseksi perustuslain (PL 1999/731) 8. §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta (Kärki 2010, 9).

Myös rikoslain sotilasoikeudenkäyntilain 2. §:n 2. momentissa nimettyjä rikoksia koskeva syyte voidaan käsitellä sotilasoikeudenkäyntiasiana, jos teon on tehnyt sotilas ja jos teko on kohdistunut puolustusvoimiin tai toiseen sotilaaseen. Perinteiset sotilasrikokset (RL 45. luku) ja epävarsinaiset sotilasrikokset (muut SOL 2. § 2. mukaiset teot) ovat näin eroteltu toisistaan. (Ojala 2002,8.)

Kymenlaakson käräjäoikeudessa vuosina 2010–2011 käsitellyissä sotilasoikeudenkäyntiasioissa tuomio perustui myös moneen muuhun kuin varsinaiseen RL 45. lukuun. Rikoslain muiden lukujen lisäksi syytteissä olivat rikkomukset myös asevelvollisuuslakia, ampuma-aselakia (1998/1), järjestyslakia, tieliikennelakia (TLL 1981/267) sekä eräitä Puolustusvoimien omia ohjeita ja säännöksiä vastaan. Kurrin mukaan soti-

lasrikoksen käsittelyssä tulee ottaa huomioon myös Euroopan unionin lainsäädännön vaikutus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus ja sitä koskevat tuomioratkaisut (Kurri 16.11.2011).

3 SOTILASRIKOKSEN KÄSITTELY

Sotilasoikeudenkäyntiasioiden tuomioistuinkäsittelystä säädetään sotilasoikeudenkäyntilaisissa (SOL 1983/326) ja sotilasoikeudenkäyntiasetuksessa (1983/964).

Esitutkinta ja syyttäjän syyteharkinta tehdään rikosprosessissa ennen tuomioistuinkäsittelyä (Jokela 2005, 48). Sotilasoikeudenkäyntinä käsiteltävien asioiden esitutkinnan suorittaa puolustusvoimat poliisin tehtävien suorittamista puolustusvoimissa annetun lain 1. §:n mukaisesti (1995/1251). Esitutkinnasta ja pakkokeinoista säädetään myös sotilaskurinpitoasetuksen 1. luvussa (SKA 1983/969) ja sotilaskurinpitolain 4. luvussa. Syyttäjävirston syyttäjistä erikseen määrätyt kihlakunnansyyttäjät toimivat sotilasrikosasioissa syyttäjinä.

Sotilasoikeudenkäyntilain 1. luvun 1. §:n mukaan sotilasasioita käsitellään yleisissä tuomioistuimissa rikosasioista säädettyssä järjestyksessä. Laissa sotilasoikeudenkäyntiä käsittelevistä yleisistä tuomioistuimista määritellään ne 15 käräjäoikeutta, jotka Suomessa käsittelevät sotilasoikeudenkäyntiasioita. (Laki sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevistä yleisistä tuomioistuimista 1983/327). Sotilasoikeudenkäynnissä asioissa käsittelijöinä ovat laamannin tai käräjätuomarin lisäksi erikseen määrätyt sotilasjäsened (SOL 326/ 1983 1:1).

Käräjäoikeuden sotilasjäsened ja heidän varajäsenensä määrää maanpuolustusalueen komentajan esityksistä hovioikeus kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Käräjäoikeuden toiseksi sotilasjäseniksi valitaan upseeri ja toiseksi opistoupseeri, aliupseeri tai sotilasammattihenkilö taikka miehistöön kuuluva sotilas. Sotilasjäseneltä vaaditaan hyvää mainetta, rikkeetöntä käytöstä sekä perehtyneisyyttä ja kiinnostusta lakiasioihin. (Kalltonen & Tikkanen 9.5.2012.)

3.1 Kurinpitomenettely

Rikokset, joista voidaan sotilasoikeudenkäyntilain 2. §:n 2. momentin mukaan määrätä tunnusmerkistön rangaistusasteikon mukaan kurinpitorangeistus tai sakkoa, on mahdollista käsitellä kurinpitomenettelyssä. (Lappi-Seppälä ym., 2009.)

Kurinpitomenettelyä käytettäessä henkilön on oltava edelleen RL 45. luvun alainen ja erityisenä edellytyksenä sotilaskurinpitolain (SKL 1983/331) 10. §:n mukaan pidetään, että rikoksesta epäilty on myöntänyt syyllisyytensä tai syyllisyyttä voidaan muuten pitää selvänä. Asianomistajan vaatiessa tuomioistuinkäsittelyä, ei asiaa voida käsitellä kurinpitomenettelyssä. Jos henkilö on syyllistynyt useampiin rikoksiin, joilla on keskinäinen yhteys ja josta jonkun kohdalla syyte on nostettava tuomioistuimessa, ei asiaa voida käsitellä kurinpitomenettelyssä. Rikos, johon on osallistunut useampi henkilö ja jossa jonkun kohdalla syyte olisi nostettava syyte, eikä asian ratkaisemista erillisenä ole pidettävä tarkoituksenmukaisena, on käsiteltävä tuomioistuimessa. Jos epäilty ei ole enää RL 45. luvun alainen, on syyte aina käsiteltävä tuomioistuimessa. Tämä on yleisin syy varusmiesten ja kertausharjoituksissa palvelevien kohdalla siihen, että heidän sotilasrikosasiat on käsiteltävä tuomioistuimessa. (Lappi-Seppälä ym. 2009.)

Kurinpitomenettelyssä määrättyyn kurinpitorangeistukseen saa hakea muutosta valittamalla käräjäoikeuteen. Valitus on tehtävä kirjallisena ja toimitettava käräjäoikeuteen lyhyessä määräajassa. (Kaltonen & Tikkanen 9.5.2012.)

3.2 Sotilasoikeudenkäynti

Sotilasrikoksen vaihtoehtoinen käsittelymenettely kurinpitokäsittelyn lisäksi on tuomioistuinkäsittely. Sotilasrikoksen asianomistaja voi aina vaatia asian käsittelemistä tuomioistuimessa. Syyte on nostettava myös aina tuomioistuimessa jos sotilashenkilö on syyllistynyt useampiin, keskenään yhteydessä oleviin rikoksiin, joista osan kohdalla kyseeseen tulisi tuomioistuinkäsittely. Jos rikokseen on osallistunut useampi henkilö, joista osan tekemien rikosten osalta nostetaan syyte, eikä asian ratkaisemista erillisenä pidetä tarpeellisena, on syyte nostettava aina tuomioistuimessa. (Lappi-Seppälä ym. 2009.)

Sotilasoikeudenkäyntilaissa on säännökset, joiden perusteella sotilasrikos voidaan käsitellä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain mukaisesti ja sen mukaisesti käsiteltävä asia sotilasoikeudenkäyntiasiana. (Lappi-Seppälä ym. 2009.)

Sotilasrikosasiat käsitellään tuomioistuimissa erityiskokoonpanossa. Sotilasoikeudenkäyntilain 3. §:n mukaan sotilasasia käsitellään kolmen jäsenen kokoonpanossa, jossa on puheenjohtajana käräjäoikeuden laamanni tai kärjätuomari ja jäseninä kaksi tehtävään määrättyä sotilasjäsentä. Tässä kokoonpanossa ratkaistaan asia myös kirjallisessa menettelyssä. Ainoastaan kurinpitovalitusasiassa voi olla yksin puheenjohtajana toimiva ammattituomari (Jokela 2005, 224).

Sotilasoikeudenkäyntilain 10. §:n 1. momentissa on säädetty alioikeuden sotilasjäsenen vaatimukset. Sotilasjäsenen esteellisyyttä koskevat samat oikeudenkäymiskaaren säännökset kuin muita tuomioistuimen jäseniä. Sotilasjäsenet vannovat ennen tehtävään ryhtymistään tuomarinvalan (SOL 3:12). Asian ratkaistuneuvottelusta ja äänestamisestä on erityissäännös (SOL 17. §).

Jokelan mukaan (2005,277) Kymenlaakson käräjäoikeus on yksi sotilasoikeusasioita käsittelevistä alioikeuksista. Ylempiä upseereita koskevissa rikosasioissa ensimmäisenä oikeusasteena on Helsingin hovioikeus. Se toimii myös muutoksenhakutuomioistuimena käräjäoikeuksien sotilasoikeudenkäyntiasioissa antamista tuomioista (SOL 1:2 ja 6).

4 SOTILASRIKOKSEN ESITUTKINTA

Sotilasrikoksissa toimitetaan ennen kurinpitopäätöstä esitutkinta. Sotilasrikoksen esitutkintaa säätelevät Rikoslain 45. luku, sotilaskurinpitolaki ja -asetus, esitutkintalaki ja pakkokeinolaki. Lisäksi puolustusvoimien omassa ohjeessa joukko-osastossa suoritettavasta tutkinnasta (HB 623) on määräykset siitä, kuka voi suorittaa esitutinnan. Tutkinnan tärkeänä työkaluna pidetään myös seuraamussuositusta. Tärkeitä ovat myös ne muut puolustusvoimien sisäiset ohjeet ja määräykset, joita rikkomalla saattaa syyllistyä esitutkintaa vaativaan tekoon. (Kaltonen & Tikkanen 9.5.2012.)

4.1 Esitutkintaviranomaiset

Esitutkintatehtävistä puolustusvoimissa säädetään poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa. Tämän mukaan tutkintatehtäviä hoitavat pääesikunnan tutkintaosaston virkamiehet ja puolustusvoimien sotilaslakimiehet. (Helminen, Lehtola & Virolainen 2005, 93.)

Vaikka puolustusvoimat huolehtivat ensisijaisesti esitutkinnan suorittamisesta, on heidän mahdollista tehdä se tarvittaessa yhteistyössä myös poliisin kanssa. Aikaisemmin sotilaslakimiehille kuuluvien sotilassyöttäjän tehtävien siirtyminen yleisille syyttäjille, on antanut syyttäjille paremmat mahdollisuudet huolehtia esitutkinnan asianmukaisesta hoitamisesta. Syyttäjillä on nyt mahdollisuus puuttua vaillinaisesti tehtyyn esitutkintaan ja pyytää tarvittaessa lisätutkimuksia. (Lakivaliokunnan mietintö 8/2000 vp.)

Puolustusvoimat suorittaa esitutkinnan joukko-osaston sisällä. Joissakin vakavimmista tapauksissa pääesikunnan tutkintaosasto voi suorittaa esitutkinnan. Joskus esitutkinnan voi suorittaa myös poliisi. Esitutkinta suoritetaan aina kaikissa tapauksissa ennen kurinpitopäätöksen tekemistä. (Lappi-Seppälä ym. 2009.)

Karjalan prikaatissa varsinaisen tutkimuksen sotilasrikoksissa tekee virkavastuulla toimiva ammattisotilas. Tutkija hoitaa kuulustelut ja tekee esitutkintapöytäkirjan. Esikunnan oikeusupseerit perehdyttävät tutkijat peruskoulutusvaiheessa tutkimuksen tekkoon. Oikeusupseereiden tehtäviin kuuluu myös tarkastaa tutkintapöytäkirjat ja ohjata tarvittaessa lisätutkimusten teossa. Lopullisen päätöksen tapauksen ratkaisemisesta tekee prikaatin joukko-osaston komentaja. (Kalttonen & Tikkanen 9.5.2012.)

4.2 Esitutkinnan vaiheet

Kärjen (2010, 14) mukaan sotilasrikoksen esitutkinta käynnistyy silloin, kun sotilasrikos tulee kurinpitoesimiehen tietoon. Esitutkinta aloitetaan myös silloin, kun on syytä epäillä, että tällainen rikos on tehty.

Käytännössä aloitteen esitutkinnasta tekee varusmiesten kohdalla yleensä lähin esimies. Lähin esimies ei kuitenkaan hoida sotilasrikokseen syyllistyneen kuulustelua. (Kalttonen & Tikkanen 9.5.2012.)

Esitutkinta aloitetaan viipymättä. Ellei mitään erityistä syytä ilmene, se toimitetaan kahden vuorokauden kuluessa siitä, kun rikos on tapahtunut. Esitutkinnassa selvitetään, mitä on tapahtunut, onko kyseessä rikos ja kuka on syyllistynyt mahdolliseen rikokseen. (Kärki 2010, 15.)

Sotilaskurinpitolain 29. § määrittelee tarkemmin sen, käsitelläänkö asia kurinpitomenettelyssä vai siirretäänkö se käsiteltäväksi oikeudenkäynnissä. Päätettäessä tapauksen jatkokäsittelystä esitutkinnan jälkeen suoritetaan asiassa kokonaisharkinta. Yli 10 vuorokauden luvattomat poissaolot ja moninmutkaiset tapaukset viedään aina syyteharkintaan. Kertausharjoituksiin kutsuttujen reserviläisten luvattomat poissaolot hoidetaan kuitenkin käytännössä aina oikeuskäsittelynä. Asianomistaja voi myös aina vaatia oikeuskäsittelyä. (Kaltonen & Tikkanen 9.5.2012.)

Esitutkinta-aineisto toimitetaan aina joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentaja päättää esitutkinnan jälkeen aineiston lähettämisestä syyttäjälle ja näin käytännössä sotilasoikeudenkäyntiasian vireillepanosta tuomioistuimessa. (Hallituksen esitys 100/2000, 2.5.)

5 SYYTTÄJÄ SOTILASRIKOKSESSA

5.1 Syyttäviviranomainen

Lain mukaan valtakunnansyyttäjä määrää syyttäjät sotilasoikeudenkäyntiasioihin. Syyttäjät määrätään kihlakunnansyyttäjistä ja heillä on toimivalta sotilasoikeudenkäyntiasioissa koko maassa. (SOL 1:4.)

Kymenlaakson käräjäoikeudessa käsiteltävien sotilasoikeudenkäyntiasioiden syyttäjänä toimii valtakunnansyyttäjän määrääminä useita kihlakunnansyyttäjiä, muun muassa kihlakunnansyyttäjä Marko Myller. Vuosina 2010–2011 sotilasoikeudenkäyntiasioiden syyttäjinä ovat toimineet myös Irma Rosenius-Sutela ja Pasi Pälvi. Salpausselän syyttäjänvirastosta (Myller 30.1.2012).

5.2 Syyteharkinta

Sotilasrikosta ei saa käsitellä rangaistusmenettelystä annetun lain 1. luvun 2. §:n ja SOL 15. luvun 2. §:n mukaan kuten syyteharkinnassa olevaa normaalia rikosasiaa. So-

tilasrikosepäilyssä syytetä ei SOL 4. luvun 3. §:n mukaan saa jättää nostamatta rikosasioiden oikeudenkäynnistä annetun lain 1. luvun 7. §:ssä säädetyillä perusteilla. Sotilasrikosasiassa syyte on nostettava, vaikka siitä ei olisi odotettavissa sakkoa ankarampaa rangaistusta ja vaikka rikosta olisi pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä ottaen huomioon rikoksen haitallisuus ja siitä ilmenevä tekijän syyllisyys. (Lappi-Seppälä ym. 2009.)

Rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän toimivuuden kannalta virallisella syyttäjällä on keskeinen asema. Jos epäillyn syyllisyyden tueksi on olemassa todennäköisiä syitä, on virallisen syyttäjän aina nostettava syyte. Syyte voidaan kuitenkin tietyin edellytyksin jättää nostamatta, vaikka syyttäjä katsoisi epäillyn syyllistyneen rikokseen (Nuotio ym., 137). Myllerin kertoman mukaan syyttäjällä on mahdollisuus jättää syyte nostamatta silloin, kun rikosta tai näyttöä rikokseen ei voida todeta. Syyteilmotus on saattanut myös vanhentua tai syyteilmotusta ei ole tullut. Kohtuuttomuuspäätöksenä voidaan jättää syyttämättä silloin, kun toimenpiteistä on luovuttu tai tapauksessa käytetään kohtuullisuuden ja tarkoituksettomuuden periaatetta. (Myller 30.1.2012.) Syyteharkinta ja muut toimenpiteet suoritetaan sotilasoikeudenkäyntiasioissa aina kiireellisinä (SOL 15. §).

5.3 Salpausselän syyttäjänviraston sotilassyöttäjän toiminta

Syyttäjä Myllerin mukaan sotilasrikosten syyteprosentti on korkea. Syyttäjälle tulevat sotilasrikokset ovat jo valikoituneet esitutkinnassa ja lievät tapaukset on hoidettu kurinpitoasioina varuskunnissa. Rikoslain 45. luku ja puolustusvoimien muut ohjeet määrittävät sotilasrikokset tarkasti ja syyttäjälle tulevissa tapauksissa perusteet syyteen nostamiselle ovat selviä. Syyttämättä jättämiselle on enää harvoin laillisia syitä. Sotilasrikoksessa syyttämättä jättämiseen eivät päde muuten rikoksissa käytetyt rikoksen vähäisyys tai tekijän nuoruus. (Myller 30.1.2012).

Sotilassyöttäjälle tulevat asiat on yleensä esitutkinnassa käsitelty yleisesti ottaen hyvin. Myllerin mukaan esitutinnan suorittavalla puolustusvoimien henkilökunnalla ei ole yleensä juridista tai poliisin koulutusta. Myllerin mukaan yhteistyötä esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän välillä voisi kuitenkin lisätä. (Myller 30.1.2012.)

Syyttäjä laatii esitutinnan perusteella saadusta materiaalista kirjallisen haastehakemuksen, jossa on rangaistusvaatimus, teonkuvaus, lainkohdat, vedotut todisteet ja

syyttäjän esittämä rangaistusseuraamus. Syyttäjä nimeää syytteessä rangaistuslajin mutta ei ota kaikissa tapauksissa välttämättä kantaa rangaistuksen määrään. Jos syyttäjä vaatii syytetyille vankeusrangaistusta, hänen on lain mukaan pyydettävä aina alle 21 vuotiaista syytetyistä Rikosseuraamuslaitokselta seuraamusselvitys (Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 2010/633). Myller kertoi tilaavansa seuraamusselvityksen aina alle 21vuotiaista sotilasrikoksista syytetyistä. Seuraamusselvitys korvaa aiemmin laissa määritellyn henkilötutkinnan (Myller 30.1.2012).

Sotilasrikoksesta tuomittavaan rangaistukseen voi rikokseen syyllistynyt vaikuttaa. Rikoslain 6. luvun 3.§:n mukaan rikoksesta syytetyt oma aktiivisuus asian käsittelyssä voi syyttäjän mukaan vaikuttaa rangaistuslajin valintaan. (Myller 30.1.2012.)

Kymenlaakson käräjäoikeudessa tehtyihin sotilasoikeudenkäynnin päätöksiin syyttäjä on tyytyväinen. Myllerin mukaan Kymenlaakson käräjäoikeudessa annetut tuomiot ovat selvästi kevyempiä kuin muissa käräjäoikeuksissa annetut tuomiot. Tuomiot ovat kuitenkin perusteltuja ja johdonmukaisia. Valituksia Helsingin hovioikeuteen on syyttäjä tehnyt harvoin ja tällöin on ollut kysymys tuomituista rangaistuksista. (Myller 30.1.2012).

5.4 Salpausselän syyttäjävirston sotilasrikostapaukset vuosina 2010–2011

Salpausselän syyttäjävirston tilastojen mukaan vuonna 2010 käsiteltäviksi oli saapunut 152 sotilasrikosasiaa. Näistä syyte nostettiin 125 tapauksessa. Vuonna 2011 käsiteltäviä asioita oli 117 ja näistä syyte nostettiin 107 tapauksessa. (Tilastot 2010–2011.)

Vuonna 2010 syyttäjä luopui toimenpiteistä neljässä tapauksessa, joissa ei ollut kyse rikoksesta, ei löytynyt näyttöä, tapauksesta ei tehty syyte ilmoitusta tai se oli vanhentunut. Tapauksista 13:ssa syyttäjä luopui toimenpiteistä ja teki kohtuuharkintaan perustuvan päätöksen syytteen tarkoituksettomuuden, kohtuuden tai konkurrenssi perusteen vuoksi. Kaksi tapausta jäi syyttäjän päätöksellä käsittelemättä. Tilaston mukaan syytteitä käsitteli viisi syyttäjää. (Tilastot 2010–2011.)

Vuoden 2011 tapauksista kaksi jäi syyttämättä toimenpiteistä luopumisen vuoksi. Yhdessä tapauksessa syyttäjä teki kohtuuttomuuspäätöksen ja yksi tapaus jäi syyttäjän

päätöksellä käsittelemättä. Vuoden aikana tapauksia käsitteli neljä syyttäjää. (Tilastot 2010–2011.)

Tilastoissa olevaa määrällistä epätarkkuutta selittää joissakin tapauksissa syytteiden yhdistely tai niiden siirtäminen muualla käsiteltäviksi. (Tilastot 2010–2011.)

5.5 Syyttämättäjättämispäätöksiä

Esimerkkinä on kolme erilaista syyttämättä jättämispäätöstä. Ensimmäisessä syyttämättä jättämispäätöksessä on kyseessä lievä, upseerikokelasta koskeva palvelusrikos. Toisessa tapauksessa käsitellään henkilökuntaan kuuluvan, yksityiselämässä epäasiallisesti käyttäytyneen ja luottamuksen puolustusvoimien tehtävien asianmukaiseen hoitoon vaarantaneen kapteenin tapaus ja kolmantena tapauksena on reserviläisen jättäytyminen pois kertausharjoituksista.

Syyttämättä jättämispäätöksessä 10/351 oli kysymyksessä RL 45. luvun 3. §:n mukainen lievä palvelusrikos. Upseerikokelas ei ollut noudattanut velvollisuuksiaan valvoa ja puuttua varusmiesten epäasialliseen pukeutumiseen iltatoimien aikana. Päätöksessä syyttäjä oli todennut syyllisyyden lievään palvelusrikokseen mutta jättänyt syytteen nostamatta niin sanotulla kohtuusperusteella. Syytetty oli myöntänyt syyllistyneensä rikokseen. Syyttäjä oli todennut rikokseen johtaneen laiminlyönnin olleen vähäisen. Vaikka tekoa ei oltu pidettävä hyväksyttävänä, niin huomioiden teon vähäisyyden, tapahtuman laadun ja ajankohdan, teosta kuluneen ajan, odotettavissa olevan seurauksen ja oikeudenkäyntimenettelyn raskauden hän katsoi, että oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomana ja tarkoituksettomana. Tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei myöskään muuta vaatinut. Syyttäjä oli jättänyt syytteen nostamatta laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1. luku 8. § 1. kohdan mukaan.

Syyttämättä jättämispäätöksessä 10/611/640 oli kyseessä RL 45. luvun 18. § mukainen sotilaan sopimaton käyttäytyminen sekä RL 45. luvun 1. § mukainen palvelusrikos. Kapteenina palvelleen epäiltiin rikkoneen yksityiselämässään palvelusohjesääntön mukaista käyttäytymistä vaarantaen luottamuksen puolustusvoimille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon. Hänen oli myös epäilty, muulloin kuin palvelustehtävissä ollessaan, aiheuttaneen käyttäytymisellään häiriötä tai pahennusta. Kapteeni oli lähettänyt tietyille ryhmälle osoitetun kärkeväsävyisen ja sopimatonta kielenkäyttöä sisältäneen kirjeen. Hän oli esiintynyt kirjeessä virkanimikkeellään. Syyttäjä oli to-

dennut päätöksessään, ettei asiassa ollut näyttöä rikoksesta tai todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi. Kirjeen sisällön vuoksi asiaa voitaisiin arvioida siviilirikoksia koskevien säännösten pohjalta, mikäli joku asianomistaja olisi esittänyt syyttämispyyntöä. Syyttämispyyntöjä ei oltu esitetty. Sotilaana kirjeessä esiintymisessä ei myöskään ollut kysymys sotilaan sopimattomasta käyttäytymisestä, koska rikos ei ollut tapahtunut julkisella paikalla tai tilaisuudessa. Menettely ei myöskään vaarantanut luottamusta puolustusvoimille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon. Syyttäjä ei ottanut kantaa syytetyn menettelyn moitittavuuteen muuten kuin rikosoikeudelliselta kannalta.

Syyttämättä jättämispäätöksessä 11/264 oli kyse luvattomasta poissaolosta RL 45. luvun 9. § mukaan. Poliisin suorittaman esitutinnan perusteella epäiltiin reserviläisen syyllistyneen luvattomaan poissaoloon. Syytetty ei ollut saapunut saamansa kertausharjoituskäskyn mukaisesti kertausharjoituksiin. Syytetty oli kiistänyt syyllistyneensä rikokseen. Hän oli kertonut lähettäneensä sotilasviranomaisten kanssa käydyn keskustelun jälkeen ilmoittamansa lääkärintodistuksen sotilasviranomaisille. Päätöksen mukaan asiassa ei ollut todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi. Luvattoman poissaolon oleellinen tunnusmerkistötekijä on tahallisuus. Kertausharjoitukseen saapumatta jättämisen on tapahduttava tahallisesti. Suoritetussa lisätutkinnassa oli käynyt ilmi, että syytetty oli lähettänyt lääkärintodistuksen sotilasviranomaisille poissaolopyyntönsä perusteeksi. Lääkärintodistus oli jäänyt käsittelemättä sen jouduttua toisen reserviläisen asiakirjaan. Anomus kertausharjoituksiin osallistumiseen peruuttamisesta olisi hyväksytty, jos lääkärintodistus olisi ollut käsitelty asianmukaisesti. Syyttäjän lausunnon mukaan reserviläinen oli ollut oikeutettu luottamaan siihen, että hänen lähettäessään lääkärintodistuksen, hänen ei enää tarvitse osallistua harjoitukseen. Syytetyltä oli puuttunut tahallisuus poissaololleen harjoituksesta. Syyttäjä oli tässä tapauksessa jättänyt asiassa syyttämättä ei näyttöä rikoksesta- perusteella.

6 SOTILASRIKOS KÄRÄJÄOIKEUDESSA

Suomessa tapahtuu viranomaisten tietoon tulevia sotilasrikostapauksia vuosittain noin 4500–5500. Suurin osa, 90 prosenttia sotilasrikostapauksista, käsitellään kurinpitomenettelyssä. Tuomioistuinkäsittelyyn tulevat loput, vain noin 10 prosenttia sotilasrikoksista. (Lappi-Seppälä ym. 2009.)

6.1 Sotilasrikoksen oikeudenkäyntimenettely

Sotilasrikosasioiden oikeudenkäyntimenettelystä on säännökset sotilasoikeudenkäyntilaisissa (SOL 1983/326.) Rikoslain 45. luvun lisäksi muita sotilasoikeudenkäynnissä käsiteltäviä asioita säänteleviä tärkeimpiä säännöksiä ovat sotilaskurinpitolaki (SKL 1983/331), asevelvollisuuslaki (2007/1438) ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettu laki (2006/211).

Vaikka sotilasoikeudenkäyntiasiat käsitellään erityiskokoonpanossa ja sitä koskee erityisiä menettelysäännöksiä, noudatetaan muutoin yleistä, oikeudenkäymiskaaren (OK 1734/4), rikosasioiden oikeudenkäyntilakiin (1997/689) ja hallintokäyttölakiin (1996/586) perustuvaa oikeudenkäyntijärjestystä (Jokela 2005, 52). Hallituksen esityksessä 100/2000 todetaan kuitenkin myös, että puolustusvoimissa palvelevien oikeudenhoito poikkeaa sotilaallisesta näkökohdasta, mikä johtuu yleisestä lainkäyttöjärjestelmästä.

Sotilasrikoslainsäädäntöä uudistettiin vuonna 2000. Puolustusvaliokunnan yleisperusteluissa sekä asiantuntijakuulemisissa käsiteltiin sotilasoikeudenkäyntimenettelyn suhdetta kansainvälisten sopimusten ihmisoikeusmääräyksiin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntöön sekä perustuslain 21. §:n säännöksiin. Valiokunnan mielestä seuraavassa uudistuksessa tulisi arvioida uudelleen tuomioistuinten kokoonpanon asianmukaisuus huomioiden kansainväliset säännökset ja oikeuskäytäntö. (LVK mietintö 8/2000.)

6.2 Käsittelytapa

Sotilaskäyntiasiat on tuomioistuimessa käsiteltävä kiireellisinä (SOL 16. §). Lain mukaan asia on otettava käsiteltäväksi kolmenkymmenen päivän kuluessa syyttäjän ilmoituksen saapumisesta ja kurinpitovalitus jo seitsemän päivän kuluessa vireillepanosta.

Sotilasrikosten käsitteleminen kiireellisinä on tarpeen asevelvollisten palvelusajan lyhyden ja puolustusvoimien erityisolosuhteiden takia. Nopea käsittely on tarpeen myös sotilaallisen kurin ja järjestyksen ylläpitämiseksi (HE 100/2000). Sotilasoikeudenkäyntiasioiden käsiteltäviksi ottamista koskeva 30 päivän määräys on menettänyt

merkitystään, koska vastaajat eivät yleensä ole suorittamassa palvelustaan (Kurri 16.11.2011).

Sotilasrikos käsitellään kiireellisyysperiaatetta lukuun ottamatta samalla tavalla kuin muutkin rikosasiat. Syyttäjän haastehakemuksen saavuttua käräjäoikeuteen tuomari tutkii haastehakemuksen ja antaa haasteen asian käsittelemiseksi joko kirjallisessa menettelyssä tai pääkäsittelyssä suullisessa istunnossa. Lain mukaan sotilasrikosasioita käsittelevissä käräjäoikeuksissa ei ole erikseen määritelty sotilasrikosasioita käsitteleviä tuomareita. Lainsäädännön lähtökohtana on, että rikosasioissa pääkäsittely on suullinen, välitön ja keskitetty. Rikosasioiden julkista käsittelyä on pidetty tärkeänä yleisestäävyyttä korostavan vaikutuksen vuoksi (Jokela 2005, 90). Käytännössä sotilasoikeudenkäyntiasioiden käsittelyssä on harvoin yleisöä tai tiedotusvälineiden edustajia paikalla. Käsittelyä sotilasasioissa ei ole määrätty salaisiksi (Kurri 4.11.2011).

Sotilasoikeudenkäynnin suulliseen istutokäsittelyyn kutsutaan syyttäjä, vastaaja, asianomistajat ja tarvittavat asianosaisten nimeämät todistajat. Sotilasasioissa asianomistajaa ei välttämättä aina ole. (Kaltonen & Tikkanen.)

Sotilasrikososoikeudenkäyntiasia voidaan ratkaista myös ilman suullista istutokäsittelyä kirjallisessa menettelyssä. Sen edellytyksenä on, että vastaaja tunnustaa menelleensä syytteessä kuvatulla tavalla ja luopuu oikeudesta suulliseen käsittelyyn ja suostuu asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä. (de Godzinsky 2010, 41–43.) Kirjallisessa menettelyssä asia on aina ratkaistava sotilasoikeudenkäyntikokoonpanossa.

Kymenlaakson käräjäoikeudessa käsiteltävinä vuosina 2010–2011 olleista sotilasrikosasioista kirjallisessa menettelyssä on ratkaistu 152 asiaa ja istutokäsittelyssä 47 asiaa.

6.3 Rangaistuslajin valinta

Rikosoikeudessa noudatetaan laillisuusperiaatetta. Laillisuusperiaatteen mukaan rikosta ei ole olemassa ilman lakia. Rangaistusta ei ole mahdollista määrätä ilman lakia. Perustuslain mukaan teko voidaan määritellä rikokseksi vain, jos se on laissa säädetty kielletyksi ja siihen on määrätty seuraamus (PL 8. §). Melanderin mukaan laillisuusperiaatteesta ei ole mahdollista poiketa edes sodan tai muun hätätilan aikana (Melander 2010, 40–41).

Rikoslain 45. luvun mukaan sotilasrikosten rangaistuslajeina ovat kurinpitorangaistus, sakko ja vankeus. Ehdottoman vankeuden sijasta on vaihtoehtoisina rangaistuksina käytettävissä vankeusrangaistus ja yhdyskuntapalvelu sekä valvontarangaistus, kuten muidenkin rikosten yhteydessä. Poikkeuksena sotilasrikosten osalta on, että sotilasoikeudenkäyntiasiaa ei sotilasoikeudenkäyntilain 15. §:n 2. momentin mukaan saa käsitellä rangaistusmääräys- tai rikesakkomenettelyssä. Kurinpitorangaistus on käytössä puolustusvoimien sisällä, muista rangaistuksista määrätään tuomioistuimessa.

Uutena valvontarangaistusmuotona on mahdollisuus vankeusrangaistuksen muuntaminen valvontarangaistukseksi. Varusmiesten palvelusaikojen koskeva uudistus voi vaikuttaa myös siviilipalveluksen palvelusaikaan. Tämä mahdollistaisi jatkossa varusmiespalveluksesta kokonaan kieltäytyvän niin sanotun totaalikieltäytyjän vankeusrangaistuksen muuttamisen pantarangaistukseksi. Tätä mahdollisuutta on jo muutama totaalikieltäytyjä anonut. (Totaalikieltäytyjälle ehkä jalkapanta.)

6.4 Määrättävät rangaistukset

Sotilasrikoksista määrättävät rangaistukset määritellään rikoslain 45. luvussa. Rangaistukseen tuomitsemisessa vaikuttavat rikoksen laatu, sen aiheuttamat haitta, vaara ja törkeys. Rauhan aikaisista sotilasrikoksista tuomittava lievin lainmukainen tuomio on kurinpitorangaistus ja ankarin neljän vuoden vankeusrangaistus. (RL 45.luku.)

Poissaolorikoksissa vaikuttaa poissaolon pituus ja sen aiheuttama tai mahdollisesti aiheutuva haitta tai olennainen keskeytys koulutuksessa. Esimiesrikoksissa arvioidaan esimiesaseman väärinkäyttämisen käskynalaisille aiheuttamat vaaratilanteet, kärsimykset ja nöyryytys. (RL 45.luku.)

Kurin mukaan rangaistuksen määräämiseen vaikuttavat Puolustusvoimien antama olennaisen haitan lausunto, palveluskelpoisuuden luokittelut sekä lääkärinlausunnot. (Kurri 16.11.2012.)

Rikoslain 45. luvun 1. §:n mukaiseen palvelurikokseen syyllistynyt on tuomittava kurinpitorangaistukseen tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen. Törkeästä palvelurikoksesta (RL 45:2) tuomittava rangaistus on enintään neljä vuotta vankeutta. Lievän palvelurikoksen (RL45:3) rangaistus on kurinpitorangaistus. Tuottamuksellisen palvelurikoksen (RL 45:4) enimmäisrangaistus on kolme kuukautta vankeutta.

Vartiorikoksesta (RL 45:5) on tuomittava kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Törkeästä vartiorikoksesta (RL 45:7) rangaistus on vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Lievän vartiorikoksen (RL 45:7) rangaistuksena voi olla kurinpitorangaistus tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Tuottamuksellisen vartiorikoksen (RL 45:8) rangaistus on kurinpitorangaistus tai enintään kolme kuukautta vankeutta.

Luvaton poissaolorikoksesta (RL 45:9) voidaan tuomita kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Karkaamisen (RL 45:10) rangaistus on kurinpitorangaistus tai vankeutta enintään yksi vuosi.

Kuuliaisuusrikoksista esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta (RL 45:11) tuomitaan kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Rangaistus törkeästä esimiehen vastustamisesta (RL 45:12) on vankeutta vähintään neljä kuukautta tai enintään neljä vuotta. Haitanteosta esimiehelle (RL 45:13) tuomitaan kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi. Niskoittelun (RL 45:14) rangaistuna on kurinpitorangaistus tai vankeutta enintään yksi vuosi. Yhteisestä niskoittelusta (RL 45:15) kukin rikoksentekijä saa kurinpitorangaistuksen tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Esimiesrikoksissa esimiesaseman väärinkäyttämisestä (RL 45:16) rangaistus voi olla kurinpitorangaistus tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Törkeä esimiesaseman väärinkäyttö (RL 45:17) tuo vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

Muihin rikoksiin luettavasta sotilaan sopimattomasta käyttäytymisestä (RL 45:18), samoin kuin luvattomasta poliittisesta toiminnasta (RL 45:19), voidaan tuomita kurinpitorangaistukseen.

7 KYMENLAAKSON KÄRÄJÄOIKEUDEN SOTILASRIKOKSET VUOSINA 2010 –2011

Kymenlaakson käräjäoikeudessa käsitellään syytteet sotilasoikeudenkäyntiasioissa, joiden vastaaja palvelee sen tuomiopiirin alueella sijaitsevassa joukko-osastossa. Rikos voi olla tehty myös muualla, esimerkiksi Niinisalon tai Rovajärven harjoitusalueella joukko-osaston harjoituksissa. Kymenlaakson käräjäoikeudessa käsiteltävistä sotilasrikoksista suurin osa tehdään Karjalan Prikaatissa, jonkin verran myös Utin Jääkärrirykmentissä tai Reserviupseerikoulussa. (Kurri 24.10.2011.)

Kymenlaakson käräjäoikeudessa vuosina 2010–2011 käsitellyissä sotilasoikeudenkäyntiasioissa käräjäoikeuden puheenjohtajan on toiminut käräjäoikeuden oman työnjaon mukaisesti laamanni Martti Kurri.

Kurrin mukaan käsiteltävinä olleet sotilasrikokset ovat painottuneet varusmiesten tai kertausharjoituksiin kutsuttujen reserviläisten poissaolorikoksiin (Kurri 24.10.2011). Muiden sotilaiden tai puolustusvoimien henkilökuntaan kuuluvien sotilasrikosoikeudenkäynnissä käsiteltäviä asioita on käsitelty harvoin, vuonna 2011 vain kolmessa tapauksessa.

Tyypillistä varusmiesten poissaolorikoksille on niiden taustalla olevat siviiliongelmat ja niiden johtaminen palveluksen keskeyttämiseen. Joissakin tapauksissa, esimerkiksi palveluksen lykkäystapauksissa, kyse on ollut enemmän väärin ymmärryksestä kuin rikoksen tahallisuudesta. Osa ongelmatapauksista tulee esille jo kutsunnoissa, mutta osa ongelmista näyttää ilmaantuvan vasta, kun palvelua pitäisi ryhtyä suorittamaan. Tällöin asia jää hoitamatta ja poissaolon vuoksi jää selvitettäväksi vasta kiinnioton jälkeen. Poissaolorikosten vastaajista useat on vapautettu palveluksesta. Ongelmallista on ollut, että kaikkien menettelyssä syyksi terveydelliset ongelmat ilmoittaneiden terveydellistä tilaa ei ole selvitetty. (Kurri, 24.10.2011.)

Käräjäoikeudessa käsittelyyn tulevat myös aina palveluksesta jo vapautettujen poissaolorikosten käsittely (Kurri, 16.11.2011).

7.1 Sotilasrikosten arkistotutkimus

Tätä tutkimusta tehtäessä käytettävissä oli Kymenlaakson käräjäoikeudessa vuosina 2010–2011 käsiteltyjen sotilasoikeudenkäyntiasioiden tammikuussa 2012 arkistoituna olleet julkiset asiakirjat. Asiaa ratkaistaessa vaikuttavia ja tärkeitä asiakirjoja ovat olennaisen haitan lausuma, lääkärin lausunnot sekä keskeyttämiskortin tiedot tavamukaisten rekisteritietojen lisäksi. Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 3. luvun 9. §:n mukaan kaikki asiakirjat eivät ole julkisia. Käytettävissä olleista asiakirjoista puuttuivat oikeuden salaisina pidettävät varusmiesten keskeyttämiskortit sekä tapaukseen mahdollisesti liittyvät terveydentilaa koskevat lääkärinlausunnot sekä muuta salassapitovelvollisuuden mukaan salaisena pidettävää aineistoa.

Kymenlaakson käräjäoikeudessa annettiin vuonna 2010 tuomio yhteensä 117 sotilasrikostapauksessa. Käsiteltävistä sotilasrikoksista syytettyinä olleet sotilaat olivat 103 tapauksessa Karjalan prikaatista, 12 tapauksessa Reserviupseerikoulusta tai jääkärikomppaniasta Haminasta ja kaksi Utin Jääkärirykmentistä.

Vuonna 2011 käsiteltävinä oli 82 juttua. Näistä Karjalan Prikaatista tulleita tapauksia oli 74 ja Reserviupseerikoulussa Haminassa tapahtuneita seitsemän sekä yksi tapaus Itä-Suomen sotilasläänin esikunnasta.

Käräjäoikeudessa ratkaistu sotilasoikeudenkäyntiasioissa on vuosina 2010–2011 tehty aina yksimielisesti. Syyttäjä on ainoastaan yhdessä tapauksessa valittanut tuomiosta Helsingin hovioikeuteen.

7.2 Sotilasrikoksista syytetyt

Vuonna 2010 sotilasrikoksista syytettyinä oli palvelukseen kutsuttuja, vielä varusmiespalvelua aloittamattomia alokkaita 33 ja vuonna 2011 palvelua aloittamattomia alokkaita oli syytettynä 21.

Alokkat olivat jättäneet yleensä noudattamatta määräystä astua palvelukseen. Kiinnijääminen oli tapahtunut osassa tapauksista sattumalta esimerkiksi poliisin liikenne-ratsissa, muiden rikosten yhteydessä tai muussa kiinniotossa. Joissakin tapauksissa alokkat itse olivat tiedustelujen jälkeen havainneet laiminlyöntinsä ja ilmoittautuneet vapaaehtoisesti palveluspaikalla.

Vuonna 2010 tuomio oli julistettu 16 asiassa ja vuonna 2011 4 sellaisessa tapauksessa, joissa oli kyse sekä palvelukseen saapumisen laiminlyönnistä että aloksa aikana sotilasrikoksen tehneistä varusmiehistä.

Varusmiespalveluksen aikana tapahtuneita ja käsiteltyjä tapauksia oli runsaimmin. Niitä käsiteltiin vuonna 2010 käräjäoikeudessa 41 ja vuonna 2011 tapauksia oli 45.

Reserviläisten poissaolot kertausharjoituksista ja muut sotilasrikoslain alaiset rikokset käsitellään myös sotilasoikeudenkäyntiasioina. Vuonna 2010 reserviläisten tekemiä rikoksia oli 27 ja vuonna 2011 niitä oli 9.

Puolustusvoimien palveluksessa olevien sotilaiden tai muun henkilökunnan sotilasrikkoksia käsiteltiin 3 tapausta vuonna 2011.

7.3 Syytteiden lainkohdat ja tuomioiden rangaistusmääräykset

Käräjäoikeudessa vuosina 2010–2011 käsiteltyjen sotilasrikosten lakien ja muiden ohjeiden ja määräysten mukaiset syytekohtat ja niistä määrättyjen tuomioiden tiedot on koottu Kymenlaakson käräjäoikeuden arkistotiedoista.

Palvelusrikokset

Lain mukaan **palvelurikokseen** (RL 45:1) sotilas syyllistyy silloin, kun hän rikkoo tai jättää täyttämättä palvelukseen kuuluvan velvollisuuden tai palvelusta tai sotilaallista järjestystä koskevan ohjesäännöllä tai muulla tavalla annetun määräyksen. Jos teosta saatavasta rangaistuksesta ei säädetä muualla rikoslaissa, on tuomittava kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Palvelusrikokseen tuomitaan myös palvelustehtävässä alkoholin tai muun huumaavan aineen alaisena ja palvelukyky alentuneena toiminut. Palvelusrikos on kyseessä myös silloin, kun palvelusta helpottaakseen tai vapautusta hankkiakseen vioittaa itseään, vahingoittaa terveyttään tai yrittää sitä tai esittää valheellisen tiedon helpotuksen tai vapautuksen saamista varten.

Palvelurikos oli osana syytekohtista yhdeksässä tapauksessa. Palvelusrikoksesta syyttäjän rangaistusvaatimuksina oli 30 päiväsakon rangaistuksesta 45 päivän vankeusrangaistukseen ehdollisena. Rangaistusvaatimukseen kuului osassa tapauksista myös rahallisia korvausvaatimuksia, takavarikkoja.

Tuomiot palvelusrikoksista olivat 20–30 päiväsakkoa ja korvauksia tapahtuman aiheuttamista vahingoista 45€–9801 €. Ehdollinen 45 päivän vankeusrangaistus tuomittiin yhdessä tapauksessa.

Lievä palvelurikos (RL 45:3) on kyseessä silloin, kun palvelurikoksen tunnusmerkistön lisäksi rikos on palvelustehtävän laatuun ja muihin seikkoihin nähden kokonaisuutena vähäinen. Lievästä palvelurikoksesta tuomitaan kurinpitorangaistukseen.

Lievä palvelusrikos oli yhtenä syytekohtana viidessä tapauksessa. Syyttäjän syytteissä lievästä palvelurikoksesta vaadittiin 15–70 päiväsakosta 20 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

Tuomioina lievästä palvelusrikoksesta määrättiin 15-50 päiväsakkoa. Osaan tuomioista liittyi korvausvelvollisuus.

Tuottamuksellinen palvelusrikos (RL 45:4) on huolimattomuudesta johtuva palvelusrikos. Rikoksentehtyjä on tuomittava kurinpitörangaistukseen tai enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistukseen.

Tuottamuksellinen palvelusrikos oli osana tapauksen käsittelyä yhdessä tapauksessa. Syyttäjän vaatimuksena tuottamuksellisessa palvelurikoksessa oli 25 - 30 päiväsakkoa. Käräjäoikeudessa jätettiin vastaaja tuomitsematta ja syyte hylättiin.

Palvelusrikokset olivat usein vain yhtenä syytekohtana käsitellyissä sotilasrikoksissa. Palvelusrikos oli yhdistettynä Puolustusvoimien yleisten palveluohjesäännösten ja liikenneturvaohjeiden rikkomuksiin. Niiden yhteydessä käsiteltiin myös sotilasrikoksista luvaton poissaolo (RL 45:9), karkaamista (RL 45:10), haitantekoa esimiehelle (RL 45:13) ja niskoittelua (RL 45:14). Muita tapauksissa käsiteltyjä lainkohtia olivat lievä maksuvälinepetos (RL 37:10), näpistys (RL 28:3), liikenneturvallisuuden vaarantaminen (RL 23:1), lievä ampuma-aserikos (RL 41:3), huumausaineen käyttörikos (RL 50:2a) ja liikenteen vaarantaminen (RL 23:1).

Palvelurikostapauksissa tuomioihin vaikuttivat myös muut samassa syytteessä rangaistusvaatimuksen kohteena olleet syytekohdat. Palvelurikostapauksia käsiteltiin muita sotilasrikoksia useimmin istunnoissa ja niissä oli mukana useita asianosaisia ja todistajia.

Palvelusrikoksiin syyllistyneistä varusmiehiä oli kahdeksan, kertausharjoituksiin kutsuttuja reserviläisiä yksi ja henkilökuntaan kuuluvia sotilaita kolme.

7.3.1 Poissaolorikokset

Luvaton poissaolo (RL 45:9) oli rangaistuksen perusteena 60 tapauksessa. Useamman syytekohdan tapauksissa poissaolo liittyi 7 tapaukseen.

Luvattomasta poissaolosta tuomitaan silloin, kun sotilas poistuu oikeudettomasti siitä palveluspaikasta tai joukosta, johon hänet on määrätty tai jos hän jää saapumatta määrättyyn joukkoon tai paikkaan määräaikaan mennessä. Luvattomasta poissaolosta on tuomittava kurinpitörangaistukseen tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi (RL 45:9).

Luvattomasta poissaolosta syyttäjän vaatimuksena oli yleisimmillään sakkorangaistus. Tarkempina rangaistusvaatimuksina ovat olleet 10–40 päivän päiväsakko vaatimukset. Ainoastaan yhdessä tapauksessa syyttäjän vaatimuksena oli neljän kuukauden ehdollinen vankeusrangaistus ja sakkorangaistus.

Tuomiot luvattomasta poissaolosta olivat kaikki sakkorangaistuksia. Yleisin rangaistus oli 15 päiväsakkoa. Näin tuomittiin 35 tapauksessa. Muuten tuomittujen sakkorangaistuksen määrät vaihtelivat 10–30 päiväsakkoon. Tuomitsematta jätettiin viidessä tapauksessa.

Poissaolorikos on vain harvoin yhteydessä muihin rikoksiin. Luvattomaan poissaoloon oli tuomittu yhdessä lievän palvelusrikoksen (RL 45:3) kanssa. Myös karkaamisrikos (RL 45:10) oli osana syytettyä muutamissa tapauksissa. Sotilaan sopimaton käyttäytyminen (RL 45:18) ja lievä maksuvälinepetos olivat myös tuomion perusteina.

Kertausharjoituksiin kutsutut reserviläiset ja varusmiespalvelukseen määrättyt alokkaat olivat merkittävä joukko luvattomaan poissaoloon tuomituista. Tuomituista alokkaista suuri osa oli siirretty tai siirrettiin syytteen jälkeen palveluluokkaan C tai E. Palveluluokan muutos merkitsee vapautusta palveluksesta määräajaksi tai pysyvästi rauhan aikana.

Sotilasrikoksista syytettynä oli määrällisesti eniten RL 45. luvun 10. §:n mukaisista **karkaamisista**. Pelkästä karkaamisesta esitettyjä syyttämisiä käsiteltiin oikeudessa yhteensä 109 tapausta. Useamman syytekohdan syyttämistapauksissa karkaaminen on ollut 13 tapauksessa yhtenä syytekohtana.

Karkaamisena pidetään rikoslain mukaan poissaolon törkeänä muotona (Ojala 2002, 55). Syytteen saa, jos sotilaan luvaton poissaolo palveluksesta on jatkunut yli viisi vuorokautta (RL 45). Karkaamisesta syyttämisen edellytyksenä on ollut myös se, että poissaolosta pitää olla olennaista haittaa sotilaan koulutukseen tai se on aiheuttanut

muuta olennaista haittaa palvelukselle. Poissaolo on ollut tahallista ja poissaolon on tiedetty aiheuttavan haittaa sotilaskoulutuksessa edistymiselle.

Karkaamistapauksissa syyttäjän seuraamusvaatimukset olivat 20 päiväsakon määräämisestä neljän kuukauden ehdottomaan vankeustuomioon. Yhdessä tapauksessa seuraamusvaatimukseen oli liitetty myös vaatimus yhdyskuntapalveluun tuomitsemisesta.

Karkaamistapauksissa tuomittiin yleisimmin 10–50 päiväsakon rangaistukseen. Näin tapahtui 75:ssä tapauksessa. Ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittiin 33 tapauksessa. Ehdollisen vankeusrangaistuksen pituudet vaihtelivat 20 päivästä viiteen kuukauteen. Vain yhdessä karkaamistapauksessa syyte hylättiin.

Karkaaminen oli kymmenessä tapauksessa yhtenä syytekohtana monen syytekohtan rangaistusvaatimuksissa. Karkaaminen oli liitettyinä rikoslain mukaisiin poissaolorikoksiin (RL 45:9), palvelusrikoksiin (RL 45:1, 45:3), niskoitteluun (RL 45:14), sotilaan sopimattomaan käytökseen (RL 45:18), lievään maksuvälinepetokseen (RL 37:10) ja alkoholirikoksen yritykseen (RL 50:2.1). Lisäksi syytteinä olivat myös rikokset sotilaskurinpitolakia (SKL 4:2.) ja asevelvollisuuslakia (AsVL 39. luku) kohtaan sekä rikkomus yleistä palvelusohjesääntöä (Yl Palv 171) vastaa. Näissä tapauksissa tuomiot olivat 20 päiväsakosta 45 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Asevelvollisuuslain rikkomisesta ja täydellisestä kieltäytymisestä oli saanut 122 päivän vankeusrangaistuksen ja lisäksi toisesta, samanaikaisesti käsitellystä sotilasrikoksesta 30 päivän ehdollisen vankeusrangaistuksen.

Karkaamiseen tuomituille alokkaille ja muille varusmiehille oli tyypillistä se, että rikkomukset johtivat usein palvelusluokan määräaikaisiin tai lopullisiin muutoksiin. Myös varusmiespalveluksen keskeyttäminen ja vaihto siviilipalvelukseen oli tapahtunut useassa tapauksessa. Kertausharjoituksiin kutsuttujen reserviläisten karkaamistuomiot edellyttivät, että poissaolon pituus ylitti viisi vuorokautta ja koulutukselle aiheutuva haitta oli selvästi todettavissa. Yleensä harjoitukset olivat jo ohi ennen syytteen nostamista. Palvelusajan loppumisen vuoksi tapaukset käsitellään aina oikeudessa.

7.3.2 Kuuliaisuusrikokset

Esimiehen, vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää toimittavan sotilaan palvelustoimen väkivallaton estäminen tai sen yrittäminen ja vaikeuttaminen katsotaan **haitanteoksi esimiehelle**. Siitä on tuomittava kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi. (RL 45:13.)

Päihtyneenä esiintymisen yhteydessä oli haitanteko esimiehelle yhtenä syytekohtana yhdessä useamman vastaajan tapauksessa vuonna 2010. Syyttäjän rangaistusvaatimukset olivat 20 päivän ehdollisesta vankeusrangaistuksesta 20 päiväsakkoon. Tapauksessa toinen osallinen jätettiin tuomitsematta ja toinen tuomittiin 50 päiväsakon rangaistukseen.

Jos sotilas kieltäytyy täyttämästä tai tahallaan jättää täyttämättä käskyä tai viivyttää annettua käskyn täyttämistä syyllistyy hän **niskoitteluun**. Käskyn antajana voi olla esimies, vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittava sotilas. Niskoittelusta tuomitaan kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (RL 45:14.)

Niskoitteluun syyllistyi vuonna 2010 yksi vastaaja. Niskoittelutapaus liittyi yhdeksän erilaista syytekohtaa sisältäneeseen tapaukseen. Kyseisessä tapauksessa yhteinen rangaistus oli 30 päiväsakkoa, syyttäjän vaatiman 50 päiväsakon sijasta.

7.3.3 Esimiesrikokset

Esimies syyllistyy **esimiesaseman väärinkäyttämiseen** silloin, kun aiheuttaa käskynalaiselleen palveluksen kannalta tarpeetonta kärsimystä tai vaaraa tai kohtelee häntä nöyryyttävästi. Kurinpitoesimiehenä esimies syyllistyy asemansa väärinkäyttämiseen silloin, kun määrää kurinpitorangaistuksen tai -ojennuksen henkilölle, jonka tietää syyttömäksi. Palvelukseen tai koulutukseen kuulumattoman työn teettäminen käskynalaisella on myös esimiesaseman väärinkäyttämistä. Esimiesaseman väärinkäyttämistä on tuomittava kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 45:16.)

Esimesaseman väärinkäyttäminen on harvoin käytetty rangaistuksen peruste. Yhdessä muiden rangaistusvaatimusten kanssa sitä käsiteltiin yhdessä tapauksessa vuonna

2011. Syyttäjä vaati tapauksessa ehdollista vankeusrangaistusta ja 200 € vahingonkorvausta. Esimiesasemassa olleen sotilaan rikoksista saama yhteistuomio oli 60 päiväsakkoa ja 100 €:n vahingonkorvaus.

7.3.4 Muut lainkohdat, ohjeet ja määräykset

Asevelvollisuudesta kieltäytymistä käsiteltiin Kymenlaakson käräjäoikeudessa vuosina 2010–2011 vain yhdessä tapauksessa. Tällöin kyse oli Asevelvollisuuslain 118. § sekä siviilipalveluslain 74. § mukaisesta kieltäytymisestä. Syyttäjän vaatimuksena oli 180 päivin vankeusrangaistus. Syytetty tuomittiin 179 päivän vankeusrangaistukseen.

Asevelvollisuuslain 118. §:ssä todetaan, että **asevelvollisuudesta kieltäytymisestä** rangaistaan siten, kun siviilipalveluksesta kieltäytymisestä siviilipalveluslaissa sanotaan.

Siviilipalveluslain 74. §:n mukaan siviilipalvelusvelvollisen, joka kieltäytyy siviilipalveluslain 3.§ssa tarkoitetusta peruskoulutuksesta tai työpalvelusta, lopettaa sen tai ilmoittaa kirjallisesti kieltäytyvänsä siviilipalveluksesta, on tuomittava **siviilipalveluksesta kieltäytymisestä** vankeuteen ajaksi, joka vastaa puolta hänen jäljellä olevasta palvelusajastaan. Siviilipalveluksesta kieltäytymisestä tuomittua vankeusrangaistusta suorittava voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen, jos hän sitoutuu suorittamaan jäljellä olevan siviilipalvelusajan loppuun asianmukaisesti. Lisäksi edellytyksenä on, että siviilipalveluslaissa säädetty ikäraja ei estä palvelun suorittamista. Sen vuoden lopussa, kun siviilipalvelusvelvollinen täyttää 30 vuotta, hänen peruskoulutus- ja työpalvelusvelvollisuus päättyvät. (Siviilipalveluslaki 13:118.)

Näpistys (RL 28:3) esiintyi yhdessä tapauksessa ainoana syytekohtana. Tässä tapauksessa syyttäjän vaatimuksena oli 30 päiväsakon rangaistus. Vastaaja tuomittiin 30 päiväsakkoon ja erilliseen korvaukseen sekä korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Sotilasrikoksia koskevan rikoslain 45. luvun pykälien lisäksi Kymenlaakson käräjäoikeudessa käsiteltävinä olleissa sotilasrikostapauksissa oli vuosina 2010 – 2011 mukana rikkomuksia muita lainkohtia ja ohjeita ja sääntöjä vastaan. Seuraaviin lainkohtiin vedottiin tapauksissa yhdessä jonkun varsinaisen sotilasrikoslainkohdan kanssa: liikenneturvallisuuden vaarantaminen (RL 23:1), pahoinpitely (RL 21:5), lievä pahoinpitely (RL 21:7), lievään maksuvälinepetos (RL 37:10), lievä ampuma-aserikos (RL

41:3), alkoholirikoksen yritys (RL 50:2.1), huumausaineen käyttörikos (RL 50:2a), tilannenopeus (Tieliikennelaki 23:1) ja määräyksen tiedoksianto (Asevelvollisuuslaki 5:39). Lisäksi tapauksissa viitattiin sotilaskurinpitolain yleisiin määräyksiin (SKL 4:2), sekä rikkomuksiin Puolustusvoimien yleistä palvelusohjesääntöä vastaan (YIPalv 171).

7.4 Kymenlaakson käräjäoikeuden sotilasrikostuomioita

Seuraavat tapaukset on valittu esimerkeiksi tyypillisistä sotilasrikostapauksista. Nämä kuusi tapausta ovat yleisimpiä Kymenlaakson käräjäoikeudessa käsiteltyjä sotilasrikostapauksia ja antavat hyvän kuvan sotilasrikoksen syistä ja seurauksista. Käsiteltävät esimerkkitapaukset liittyvät erilaisiin sotilaiden poissaolo- ja palvelurikoksiin.

Ensimmäisessä tapauksessa on kyse **kertausharjoitukseen kutsutun reserviläisen poissaolorikoksesta**. Käskyyn saapua kertausharjoitukseen on tehty puutteellinen vapautusanomus. Puolustusvoimien käytännön mukaan sitä ei ole puutteellisesti käsitelty, eikä siihen ole pyydetty täydennystä, ja näin ollen alkuperäinen käsky saapua harjoitukseen jää edelleen voimaan.

Tuomio 11/1771 on tyypillinen kertausharjoitukseen kutsutun sotilaan RL 45. luvun 10. §:n mukainen luvaton poissaolotapaus. Reserviläinen oli jättänyt oikeudettomasti saapumatta kertausharjoitukseen ja ollut poissa koko harjoituksen ajan. Vastaaja oli esitutkinnassa tunnustanut menettelleensä syytteessä kuvatulla tavalla eikä ollut antanut kirjallista vastausta syyttäjän vaatimusten johdosta. Vastaaja oli myös ilmoittanut luopuvansa oikeudesta suulliseen käsittelyyn ja suostunut asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä. Syyttäjän seuraamuskannanoton mukaan vastaaja oli tuomittava vähintään 15 päiväsakkoon. Käräjäoikeuden käsittelystä ilmenee, että vastaajalla oli ollut työeste, ja hän oli pyytänyt saamansa ohjeen mukaan vapautusta harjoituksesta. Hakemukseen ei ole kuitenkaan ollut liitettynä työnantajan selvitystä, ja hakemus oli hylätty. Vastaajan oli tullut noudattaa saamaansa käskyä, koska sitä ei oltu kumottu. Tästä oli seurannut tahallisen tekona pidettävä oikeudeton poissaolo kertausharjoituksesta. Asia oli ratkaistu sotilaskokoonpanossa kirjallisesti. Ratkaisussa todetaan, että rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen (RL 6:4). Harjoitus oli kestänyt neljä päivää ja tämän pituudesta poissaolosta tuomitaan vähintään 20 päiväsakon rangaistukseen. Käräjäoikeus

ratkaisi asian tuomiolauselman mukaisesti ja antoi rangaistukseksi 20 päiväsakon sakkorangaistuksen.

Toisessa esimerkissä on kyse **varusmiespalvelukseen kutsutun alokkaan luvattomasta poissaolosta**. Alokkaalla oli ollut yritystä selvittää poissaolonsa, eikä hän kokenut olevansa syyllinen esitettyyn rikokseen.

Luvatonta poissaoloa käsitellään tuomiossa 11/1220. Alokas oli oikeudettomasti jäänyt saapumatta hänelle määrättyyn palveluspaikkaan heinäkuussa. Poissaolo oli jatkanut hieman alle viisi kuukautta, kunnes vastaaja oli joutunut poliisin kiinni ottamaksi. Syyttäjän mukaan vastaaja oli siirretty kiinniottamisen jälkeen C-luokkaan ja todennäköisesti hänen palvelusluokkansa olisi muuttunut arvioinnissa jo heti alkuperäisen palveluksenastumisen alussa. Vastaaja oli kertomuksen mukaan luullut jo aiemmin saatua lykkäysaikaa olevan jäljellä. Lisäksi hän kertoi olleensa heinä-elokuun vaihteessa yhteydessä aluetoimistoon ja oli lähettänyt palveluspaikkaansa selvityksen ja lääkärinlausunnon palveluksesta vapauttamiselle. Vastaajan mukaan hän ei ollut tuntenut sääntöjä ja kiisti syyllistyneensä rikokseen. Asia ratkaistiin sotilaskokoonpanossa ja tuomio julistettiin istunnossa. Vastaaja ei kuitenkaan ollut läsnä asian pääkäsitelyssä. Käräjäoikeuden totesi, että asevelvollisuuslain säännösten mukaan palvelukseen astumisesta saatua käskyä tulee noudattaa, koska lykkäystä ei oltu myönnetty tai vastaajaa ei oltu vapautettu palveluksesta. Rangaistusta määrätessään käräjäoikeus oli todennut, että RL 6. luvun 4. §:n lisäksi oli otettava huomioon myös palvelukelpoisuuden tarkistaminen ja palveluksesta vapauttamisen terveydelliset syyt. Koska vastaajan palvelus olisi lääkärinlausunnon mukaan todennäköisesti keskeytetty jo heti palveluksen alkaessa, jos hän olisi saapunut palveluspaikkaan, ei poissaolosta ollut asiassa olennaista merkitystä. Käräjäoikeus piti rikosta haitallisuuteen ja siitä ilmenevään tekijän syyllisyyteen nähden vähäisenä. Oikeudenmukainen seuraamus oli 15 päiväsakkoa.

Kolmannessa esimerkissä on kyse **tuottamuksellisesta palvelusrikoksesta**: asevelvollisuutta suorittavan varusmiehen määrättyssä palvelustehtävässä tekemästä yleisesti määrätystä huolimattomuudesta ja puolustusvoimien omien määräysten määrittelemästä velvollisuuden noudattamatta jättämisestä. Tässä tapauksessa on mukana myös asianomistaja.

Tuomossa 10/2655 käsitellään tuottamuksellista palvelusrikosta. Asevelvollisuuttaan suorittava varusmies oli tienkäyttäjän huolimattomuudesta rikkonut tieliikennelakia (Tieliikennelaki 23:1) kuljettaessa puolustusvoimien pakettiautoa. Ajoneuvon nopeus oli ollut jäisellä tiellä olosuhteisiin nähden väärä. Auto oli vahingoittunut ja liikennekäyttäytyminen oli ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen turvallisuudelle (RL 23:1.1). Lisäksi varusmiehen todettiin jättäneen täyttämättä palvelukseen kuuluvan velvollisuuden, puolustusvoimien liikenneturvallisuusohjeen (PV liikenneturvallisuusohje b) noudattamisen. Vastaja oli tunnustanut rikoksen ja suostunut asian käsittelyyn kirjallisena. Syyttäjä vaati hänelle 15–20 päiväsakon suuruista sakkorangaistusta. Asianomistajana olevalla valtion edustajalla ei ollut vaatimuksia, ja hän oli myös suostunut asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä. Käräjäoikeus oli rangaistusta määrätessään ottanut huomioon RL 6. luvun 4. §:n kohdan ja sen, että rangaistuskäytäntöä pidetään yhtenäisenä. Vastaja oli tuomittu yksimielisesti 20 päivän sakkorangaistukseen.

Neljäntenä esimerkkinä on **karkaamistapaus** joka liittyy tyypillisesti varusmiehen loma-aikaiseen henkilökohtaisten asioiden selvittelyyn. Tapauksessa epätyypillisempää on se, että tuomittu on suorittanut varusmiespalveluksen loppuun.

Karkaaminen oli nimikkeenä tuomiossa 11/2178. Tässä tapauksessa varusmies oli jäänyt oikeudettomasti palaamatta lomalta. Poissaolo oli jatkunut hieman alle kuukauden ja päättynyt poliisin kiinniottoon. Poissaolon aikana oli järjestetty tärkeitä koulutustapahtumia ja poissaolosta oli aiheutunut olennaista haittaa palvelukselle. Syyttäjän seuraamuskannanoton mukaan vastaja oli tuomittava vähintään 30 päivän pituiseen ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Syyttäjä oli vaatinut seuraamusselvityksen hankkimista. Vastaja oli tuomittava lisäksi ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan yhden vuoden kolmen kuukauden ajaksi, jos tätä oli pidettävä perusteltuna hänen sosiaalisen selviytymisensä sekä uusien rikosten ehkäisemiseksi. Vastaja oli tunnustanut menettelleensä syytteessä kerrotulla tavalla. Hän oli kertonut poissaolon johtuneen kotona selvitettävistä henkilökohtaisista asioista. Hänen tarkoituksenaan oli ollut palata lomilta ajoissa takaisin palvelukseen, mutta selvitettävien asioiden vuoksi hän jatkoi poissaoloaan. Rangaistusseuraamuksessa oli otettu huomioon seuraamusselvitys. Lisäksi oli huomioitu, että varusmies oli suorittanut paluunsa jälkeen palveluksensa loppuun. Poissaolo oli kestänyt alle kuukauden ja tämän pituisista poissaoloista on tuo-

mittu vielä sakkorangaistuksia. Näiden perusteella oikeudenmukaiseksi rangaistukseksi oli todettu 30 päiväsakkoa.

Viidennessä tapauksessa oli kyseessä **karkaamistapaus**, jossa vastaaja oli jo aikaisemmin saanut ehdollisen tuomion vastaavasta rikoksesta. Tämä on ainoa vuosina 2010–2011 käsitelty asia, jossa syyttäjä ei ollut tyytyväinen annettuun tuomioon ja valitti asiasta eteenpäin.

Karkaamistapauksessa 11/2823 oli alikersantti sotilaana oikeudettomasti jäänyt määrääkään saapumatta palvelupaikkaansa jatkamaan palvelustaan. Hänen poissaolonsa oli kestänyt yli 16 kuukautta ja päättynyt poliisiin kiinniottoon. Vastaaja oli jäänyt ilman useamman kauden koulutusta ja jatkokoulutus saman saapumiserän kanssa oli ollut mahdotonta. Vastaaja oli hakeutunut ja määrätty siviilipalvelukseen kiinnijäämisen jälkeen. Vastaaja oli tunnustanut menetelleensä syytteessä kuvatulla tavalla. Syyttäjän mukaan vastaaja oli tuomittava vähintään neljän kuukauden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tai sen sijasta vähintään 120 tuntia yhdyskuntapalvelua. Hänestä hankittiin yhdyskuntapalvelun soveltuvuus selvitys. Käräjäoikeuden perustelujen mukaan vastaajan palvelusaika on 352 vuorokautta ja siitä hän oli suorittanut 190 vuorokautta. Hän oli hakeutunut ja määrätty myös siviilipalvelukseen. Vastaaja oli tuomittu jo aikaisemmin karkaamisesta ehdolliseen vankeusrangaistukseen, jonka koeaika oli päättynyt syytteessä olleen karkaamisajankohdan aikana. Käräjäoikeus tuomitsi vastaajan kolmen kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja oheissakkona 30 päiväsakkoon. Käräjäoikeus totesi, että enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottoman rangaistuksen tuomitsemista. Vastaaja oli tuomittu muista kuin sotilasrikoksista ehdollisiin vankeusrangaistuksiin ja kahdesti yhdyskuntapalveluun. Poissaolorikoksia tuomittaessa ei muita kuin sotilasrikoksia oteta yleensä huomioon, kun suoritetaan valintaa ehdollisen tai ehdottoman tuomion välillä. Rangaistusta määrättäessä tulee kuitenkin ottaa huomioon mahdollinen aiempi karkaamisrangaistus ja sen vaikutus mahdolliseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitsemisessa. Harkinnassa pitää ottaa huomioon myös muita asioita. Rikosseuraamusviraton selvityksen mukaan vastaaja suoriutuu yhdyskuntapalveluksesta ja hän oli jatkanut opintojaan tarkoituksena valmistua. Hän oli suorittanut varusmiespalveluksestaan merkittävän osan, ja hänellä oli vielä siviilipalvelusta suorittamatta. Rikos ei myöskään vakavuudeltaan estänyt ehdollisen rangaistuksen määräämistä. Kärä-

jäoikeuden päätös oli yksimielinen. Syyttäjän mukaan aikaisempi ehdollisen vankeusrangaistuksen piti näkyä samasta syystä myöhemmin annetussa tuomiossa (Myller 30.1.2012). Syyttäjä ilmoitti hyväksytysti tyytymättömyytensä tuomioon ja valitti asiasta Helsingin hovioikeuteen.

Kuudennessa tapauksessa on kyse **palvelusrikoksesta**. Palvelurikoksen oikeuskäsittelyssä on usein mukana useampia rangaistusvaatimuksen kohtia.

Tuomiossa 10/2302 käsitellään huumausaineen käyttörikoksen aiheuttamaa palvelusrikosta. Tässä tapauksessa alokas oli pitänyt hallussaan vähäisen määrän huumausainetta ja rikkonut yleisen palvelusohjesäännön määräystä tuomalla kasarmialueelle huumausainetta ja sen polttamiseen käytettävän piipun. Vastaaja oli myöntänyt teon ja myöntänyt syyllistyneensä palvelusrikokseen. Syyttäjän rangaistusvaatimuksena oli 30 päiväsakon sakkorangaistus. Käräjäoikeuden mukaan alle 10 gramman määräisen hasiksen hallussapidosta oikeuskäytännön mukainen seuraamus on 5–15 päiväsakkoa. Koska palvelusrikos koskee tässä tapauksessa asiallisesti samaa asiaa, oli oikeudenmukainen seuraamus 20 päiväsakkoa.

8 YHTEENVETO

Tutkimuksessa selvitetty sotilasrikoksen määritelmä ja sen käsittelyprosessi esitutkinasta asian ratkaisuun käräjäoikeudessa osoittaa, miten sotilasrikos määritellään lainsäädännössä. Uuden rikoslain 45. luvun mukaan tehdyt määritelmät ovat selviä, ja ne ovat kielellisesti helposti ymmärrettäviä. Sotilasrikoksen esitutkinta tapahtuu puolustusvoimissa säännöksin määritellyssä järjestyksessä ja syyttäjän toimintaa sotilasrikoksissa ohjaa tarkka lainsäädäntö. Käräjäoikeuden tuomiot perustuvat aina vain voimassaolevaan lainsäädäntöön. Tutkituista sotilasrikostapauksista huomasi, että asioiden käsittelijät hoitavat tapausten käsittelyt yksilöllisesti, ja lainsäädännön mahdollistavan joustavuuden mukaisesti, kaikissa käsittelyn vaiheissa.

Kymenlaakson käräjäoikeudessa vuosina 2010–2011 käsiteltävinä olleet sotilasrikostapaukset ovat arkistotietojen mukaan hyvin samanlaisia. Yleisimpinä sotilasrikostapauksina käsitellyt luvattomat poissaolot ja karkaamiset ovat rikoksia, joiden taustalla on usein inhimillisiä tekijöitä. Syytetyillä on ollut mielenterveysongelmia, ylivelkaantumisia ja muita siviilipuolen henkilökohtaisia ongelmia. Osaamattomuus puolustusvoimien käytännöissä aiheutti usein lainvastaista käytöstä. Esimerkiksi kutsuntojen

jälkeiset lykkäysanomusten teot ja kertausharjoituksiin kutsutun sotilaan menettelyt harjoituksesta vapautusta anottaessa, johtuivat osittain saatujen ohjeiden ylimalkaisuudesta tai puolustusvoimien käyttämää ”kieltä” ei vielä ymmärretty. Toisaalta useassa sotilasrikosasiassa oli kyse myös rikoksen uusijoista. Kurinpitomenettelyllä ei aina ollut toivottavaa ennaltaehkäisevää vaikutusta, ja silloin rikoksen käsittely oli jouduttu siirtämään oikeuskäsittelyyn. Suurin osa käsitellyistä asioista oli käsittelyproses- sina hyvin rutiininomaisia tapauksia. Rikos oli tapahtunut, syyllinen oli esitutkinnassa myöntänyt syyllisyyden ja sai oikeudessa tuomionsa. Tuomioita lukiessa tuli usein mieleen, oliko se mielekäs suhteutettuna tehtyyn rikokseen. Olisiko tuomioon johtanut prosessi voitu pysäyttää joillakin toimenpiteillä jo alkuvaiheessa, ennen rikokseen joh- tanutta tekoa?

Suomalaisen yleisen asevelvollisuuden vuoksi sotilaita koskeva, rauhan aikana tapah- tuvia sotilasrikoksia määrittelevä lainsäädäntö koskee suurta osaa väestöä. Sotilasri- koksista syytteessä olevat ovat useimmiten alokkaita tai muita varusmiehiä ja reservi- läisiä. Muun sotilashenkilöstön saamat tuomiot rikoksista ovat vähäisiä ja pystytään usein hoitamaan kurinpitomenettelyllä. Sotilasrikoksia on kuitenkin käsitelty hyvin vähän erilaisessa rikoskirjallisuudessa ja artikkeleissa. Esimerkit siitä, mikä tekee ri- koksesta sotilasrikoksen, ja selkeät ohjeet yleisimpien virheiden tekemisestä esimer- kiksi asevelvollisuuden lykkäysanomuksissa, eivät tavoita aina kaikki asianosaisia. Tiedotuksen lisääminen ja erilaisten vaihtoehtojen selkeä esittely jo varusmiespalve- luksen kutsuntavaiheessa olisi tärkeää. Tällöin varusmiespalveluksen aloittavien on- gelmat voisivat saada ratkaisun jo aikaisemmin. Avoin keskustelu kurinpitoasioista alokasaikana ja asioiden käsittely kurinpitomenettelyllä yhdistettynä ohjaukseen oi- keista käytöstavoista palveluksen aikana, voisivat vähentää rutiininomaiseen käsitte- lyyn lähettävien sotilasrikostapausten käsittelyjen määrää myös käräjäoikeuksissa.

Kymenlaakson käräjäoikeudessa käsiteltävien sotilasrikosten esitutkintaviranomaisten haastattelussa selviää, miten käytännössä esitutkinta suoritetaan. Haastatellut esitut- kintaviranomaiset suhtautuivat tekemäänsä työhön asiallisesti ja ovat aidosti kiinnos- tuneita sotilaiden hyvinvoinnista ja työyhteisönsä kehittamisestä. Esitutkinnan jälkeen sotilasrikosten käsittelyä jatkaa Salpausselän syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjä. Hän tekee yhteistyötä esitutkintaviranomaisten kanssa ennen syytteen nostamista. Kymenlaakson käräjäoikeudessa sotilasasioita on hoitanut käräjäoikeuden laamanni. Sotilasoikeudenkäyntiasioiden keskittäminen yhdelle tuomarille on tuonut asioihin

asiantuntijuutta ja laajaa kokemusta ja perspektiiviä. Laamannin mukaan asioista tuomitaan aina voimassaolevan lain mukaisesti. Tuomioissa näkyy vahvana myös asioiden tarkastelussa huomioitu inhimillisyyšnäkökulma.

Kymenlaakson käräjäoikeudessa ja Salpausselän syyttäjänvirastossa on menossa sotilasasioiden käsittelijöiden kohdalla muutoksen aika. Pitkään asioita käsitelleet henkilöt ovat vaihtuneet tai vaihtumassa. Toivottavasti tämä tutkimus tallentaa käytäntöjä ja on avuksi tuleville päättäjille. Tutkimusmateriaalia voisi hyödyntää myös tulevien sotilaiden koulutustilaisuuksissa. Ajoissa saatu tieto siitä, millainen asia johtaa sotilasrikossyytteeseen, voisi vähentää käsiteltäväksi tulevien sotilasrikoksiin johtavien tapahtumien määrää.

Tuomari tekee ratkaisun, jota tutkijalla on oikeus – voi sanoa jopa velvollisuus – arvioida ja kommentoida (Pirjatanniemi, 2007). Toivottavasti myös sotilasrikosten käsitteilyn tutkiminen ja niistä tiedottaminen kehittyy ja jatkuu.

LÄHTEET

Ampuma-aselaki 9.1.1998/1.

Asevelvollisuuslaki 28.12.2007/1438.

de Godzinsky, V.-M. 2010, Kirjallinen menettely rikosasioissa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Esitutkintalaki 30.4.1984/449.

Frände, D. 2007. Yleinen rikosoikeus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hallintokäyttölaki 26.7.1996/586.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi, sotilasoikeudenkäyntilain, yleisistä syyttäjistä annetun lain 9 § ja sotilaskurinpitolain muuttamisesta 2000/100.

Helminen, K., Lehtola, K. & Virolainen, P. 2005. Esitutkinta ja pakkokeinot. 2. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Oyj.

Jokela, A. 2005. Oikeudenkäynnin perusteet. Oikeudenkäynti I. 2. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Oyj.

Järjestyslaki 27.6.2003 /612.

Kaila, A. 1997. Sotilasrikokset. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Kaltonen J. & Tikkanen J. Haastattelu 9.5.2012. Kouvola. Karjalan Prikaatin esikunta.

Kurri, M. Haastattelu 4.11.2011. Kouvola. Kymenlaakson kärjäoikeus.

Kurri, M. Puhelinhaastattelu 24.10.2011. Kouvola. Kymenlaakson kärjäoikeus.

Kärki, E. 26.2.2010. Sotilaskurinpitolain kurinpitomenettely ja sen laatu. Referee artikkeli. Edilex.fi/lakikirjasto Saatavissa: www.edilex.fi/lakikirjasto/6827.pdf [viitattu 16.3.2012].

Lainvalmisteluosaston julkaisu 5/2000. Saatavissa:

<http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURlapytype>

[=BlobServer&SSURIcontainer=Default&SSURIsession=false&blobkey=id&blobheaderva-
derva-
lue1=inline;%20filename=a3sseplo3h.pdf&SSURIsscontext=Satellite%20Server&blo
bwhere=1243790053972&blobheadername1=Content-
Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf](#) [viitattu 15.8.2012].

Laitinen, M. Yhtenäisempi oikeuskäytäntö myös sotilasrikosrikoksiin. Kotimaa 22.12.2000. Saatavissa:

http://w3.verkkouutiset.fi/arkisto/Arkisto_2000/22.joulukuu/sota5100.htm [viitattu 10.5.2012].

Laki poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa 3.11.1995/1251.

Laki puolustusvoimista 11.5.2007/551.

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 30.3.2007/370.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689.

Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta 17.2.1995/194.

Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 24.6.2010 /633.

Laki sakon ja rikesakon määräämisestä 27.8.2010/754.

Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 31.3.2006/211.

Laki sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevistä yleisistä tuomioistuimista 25.3.1983/327.

Käräjäoikeuslaki 28.6.1993/581.

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 11.5.2007/556.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621.

Lakivaliokunnan mietintö 8/2000.

Lankinen , J. Totaalikieltäytyjälle ehkä jalkapanta. Kouvolan Sanomat 12.5.2012.

Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Koskinen, P., Majander, M., Melander, S., Nuotio, K., Nuutila, A-M., Ojala & T., Rautio, I. 2009 Rikosoikeus. Juva: Sanoma Pro. Saatavissa:

<http://www.wsoypro.fi/wsoypro.aspx?ts=jo&pos=ri111.52710&page=selain>[viitattu 9.12.2011].

Lindstedt, J. 1986. Rangaistuksen määrääminen sotilasrikoksista. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Melander, S. 2010. Rikosoikeus 2010-luvulla. Helsinki: Forum Iuris.

Myller, M. Haastattelu 30.1.2012. Kouvola: Salpausselän syyttäjänvirasto.

Nuotio, K. & Majanen, M. 2003. Rikosoikeuden poluilla. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Ojala, T. 2002. Uudistuneet sotilasrikokset. Helsinki: Pääesikunta. Oikeudellinen osasto.

Pirjatanniemi, E. Oikeudellisen ratkaisun kommentoinnista. Oikeustieto 5/2007 .

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Siviilipalveluslaki 28.12.2007/1446.

Sotilaskurinpitoasetus 16.12.1983/969.

Sotilaskurinpitolaki 25.3.1983/331.

Suomen Perustuslaki 11.6.1999/731.

Sotilasoikeudenkäyntilaki 25.3.1983/326.

Sotilasrikostapaukset vuosina 2010– 2011. Kymenlaakson käräjäoikeuden arkisto.

Tieliikennelaki 3.4.1981/267.

Tilastot 2010-2011. Salpausselän syyttäjänviraston tilastot sotilasrikostapauksista vuosina 2010–2011. Syyttäjänviraston sisäinen asiakirja.

Tuomioistuimet. Sotilasoikeudenkäyntiasiat Saatavissa:

<http://www.oikeus.fi/15617.htm>. [viitattu 10.5.2012].

Valtioneuvoston asetus sotilasrikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamisalasta 21.12.2000/1153.

Yleinen palvelusohjesääntö. 2009. Pääesikunta/henkilöstöosasto. Saatavissa:

<http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/0802b480406f9674bed9ff66f99672d5/YIPalvO.pdf?MOD=AJPERES> [viitattu 16.3.2012].